

Evaluering af Kystvandsrådsarbejdet for Limfjorden

Rådgivningsrapport fra DCA – Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug

Morten Graversgaard

Institut for Agroøkologi

AARHUS
UNIVERSITET

DCA - NATIONALT CENTER FOR FØDEVARER OG JORDBRUG

Datablad

Titel:	Evaluering af Kystvandsrådsarbejdet for Limfjorden
Forfatter(e):	Tenure-Track Adjunkt, Morten Graversgaard, Institut for Agroøkologi, AU
Fagfællebedømmelse:	Professor Tommy Dalgaard, Institut for Agroøkologi, AU
Kvalitetssikring, DCA:	Akademisk medarbejder Leslie Freya Hoeft og Chefkonsulent Lene Hege- lund, DCA Centerenheden, AU
Rekvirent:	Viborg Kommune
Dato for bestilling/levering:	29.06.2023 / 11.03.2024
Journalnummer:	2023-0510127, 2024-0646044
Finansiering:	Kystvandråd, Limfjorden.
Ekstern kommentering:	Nej, men Kystvandrådets Sekretariat har modtaget en foreløbig version af rapporten, og gav per 20/12/2023 bemærkninger vedr. faktuelle ting omkring arbejdets organisering mv., og særligt hvem der har deltaget i denne organisering. Dette er inkluderet i nærværende rapport.
Kommentarer til bestilling:	Projektet har foruden Kystvandrådet (Viborg Kommune, 2023) været fulgt af en teknikergruppe bestående af repræsentanter fra kystvandrådet (fra hhv. Velas, SEGES, Blueresearch og Danmarks Naturfredningsforening), Kommunernes repræsentanter (fra hhv. Mariagerfjord, Vesthimmerland og Skive); forskergruppen (fra hhv. AU Agroøkologi, DTU Aqua, DHI, AU Ecoscience) samt sekretariatet (fra Limfjordsrådet og Viborg Kommune). Nærværende evalueringsrapport er udfærdiget uafhængigt af det øvrige arbejde ifm. kystvandrådet.
Citeres som:	Graversgaard M. 2024. Evaluering af Kystvandsrådsarbejdet for Limfjorden. Rådgivningsrapport fra DCA – Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug, Aarhus Universitet. 24 sider. Leveret: 11.03.2024.
Rådgivning fra DCA:	Læs mere på https://dca.au.dk/raadgivning/

Forord

Denne rapport er udarbejdet i lyset af de initiativer og analyser, som kystvandrådene i Danmark har foretaget. Kystvandrådene er etableret som en del af den danske regerings Landbrugsaftale fra 4. oktober 2021, med det formål at fremme en grøn omstilling af dansk landbrug og sikre målopfyldelse i henhold til EU's Vandrammedirektiv. Denne rapport er baseret på en kvalitativ undersøgelse af processen omkring etableringen og implementeringen af kystvandsrådet, samt processen for arbejdet for den indre del af Limfjorden. Resultaterne fra denne evaluering er detaljeret i nærværende rapport.

Der skal lyde en hjertelig tak til alle, der har besvaret spørgeskemaet, dem der har indvilliget i at deltage i interviews og fordi jeg har kunne deltage ved udvalgte kystvandrådsmøder, og tak til alle der har bidraget til udarbejdelsen af denne rapport. Endelig vil jeg gerne anerkende den støtte og vejledning, som jeg har modtaget fra mine kolleger ved Aarhus Universitet, hvis ekspertise har været uvurderlig i udarbejdelsen af denne rapport.

Morten Graversgaard

Institut for Agroøkologi

Aarhus Universitet

Sammendrag

Denne rapport evaluerer processen og resultaterne af Kystvandsrådets arbejde i Indre del af Limfjorden (Limfjorden), som har haft til formål at udarbejde lokalt funderede analyser og anbefalinger til forbedring af vandkvaliteten i kystvandene. Rapporten bygger på kvalitative interviews, observationer og spørgeskemaer til rådets medlemmer og facilitatorer. Rapporten præsenterer resultaterne i seks temaer: formål, proces, involvering, samarbejde, læring og tilfredshed. Rapporten viser, at kystvandsrådet har haft en god proces, hvor der er skabt dialog og fælles viden mellem forskellige interessenter. Der er dog 10 ud af 16 som i mindre grad har følt sig reelt involveret i arbejdet med kystvandrådsopgaven. Dette relaterer sig til, at de føler, de har haft for lidt indflydelse, eller at der har været for lidt tid til at forholde sig til det vidensgrundlag, de er blevet præsenteret for. Kystvandsrådets arbejde har kvalificeret kommunernes indstillinger til staten, og bidraget til en større lokal forankring og ejerskab til indsatsen for en bedre vandkvalitet i Limfjorden. Rapporten peger dog også på nogle udfordringer og forbedringsmuligheder, såsom at sikre en mere realistisk tidsplan og en bedre koordinering mellem teknikergruppen og kystvandrådet. Rapporten anbefaler, at kystvandrådsmodellen fortsættes og udvides til andre vandområder, da den har vist sig at være en værdifuld måde at inddrage lokale aktører og viden i vandforvaltningen.

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Sammendrag.....	4
1. Introduktion	6
1.1 Proces og organisering.....	6
1.2 Kystvandrådets organisering og proces	7
2. Metode.....	9
3 Resultater	10
3.1 Organisering af arbejdet	10
3.2 Formål og rolle.....	10
3.3 Involvering	12
3.4 Samarbejde, proces og ressourcer	15
3.5 Facilitering og sekretariatsbetjening	16
3.6 Ny viden og brug af lokal viden	18
3.7 Læring	19
3.8 Udfordringer og muligheder.....	20
4. Konklusioner.....	22
5. Referencer	24

1. Introduktion

Kystvandrådene består af et partnerskab mellem lokale interesseorganisationer, eksperter og kommunale myndigheder, som tilsammen bidrager med lokal viden og forankring. De har til opgave at identificere de væsentligste udfordringer for kystvandene og udarbejde kvalificerede forslag til indsatsprogrammer, der kan sikre en forbedring af vandmiljøet. Med en Second Opinion-proces planlagt til 2023/24, vil kystvandrådenes arbejde også blive inddraget i en revurdering af Vandområdeplanerne 2021-2027. Dette understreger vigtigheden af de lokale analyser og de foreslåede løsninger, som kystvandrådene har udviklet. Denne rapport præsenterer resultaterne af kystvandrådenes arbejde og tjener som et vidnesbyrd om deres bidrag til at opnå et rent og sundt vandmiljø i Danmark.

I henhold til 'Aftale om grøn omstilling af dansk landbrug' (oktober 2021) er der i 2023/2024 nedsat en proces med evaluering af det videnskabelige grundlag for vandmiljø (kvælstofindsatsen), benævnt en 'second opinion'. Denne 'second opinion' omfatter desuden lokal deltagelse gennem dannelsen af kystvandsråd. Disse råd forventes at udarbejde lokalt funderede analyser for at udforske alternative metoder til at opnå målopfyldelse i specifikt udvalgte kystvande. Resultaterne fra kystvandsrådets arbejde vil blive integreret i den omfattende gennemgang af det videnskabelige grundlag for kvælstofregulering. Kystvandsrådet har kapacitet til at udarbejde analyser af de væsentlige udfordringer, som kystvandene står over for og foreslå et handlingsprogram for planperioden 2021-2027. Disse foreslåede handlingsprogrammer bør stemme overens med de mål, der er fastsat for kystvande i henhold til forordningen om miljømål for overfladevandsområder og grundvandsforekomster.

1.1 Proces og organisering

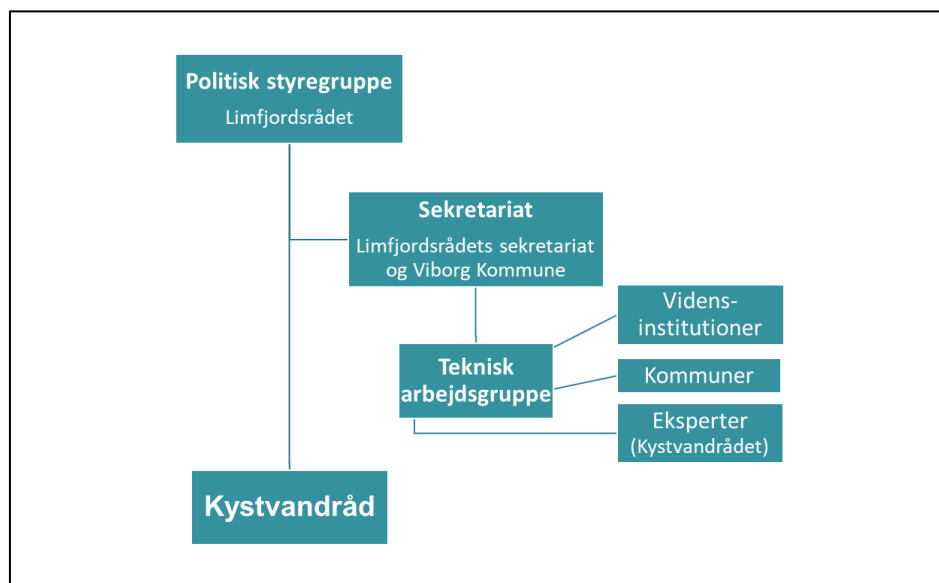
Processen startede med, at Viborg Kommune ansøgte på vegne af de øvrige kommuner og Limfjordsrådet om at få oprettet et kystvandråd for Limfjorden. Viborg Kommune og Limfjordsrådet og dets sekretariat fik godkendt ansøgningen den 1. marts 2023 og efterfølgende fungerede som sekretariatskommune for kystvandrådet. Kystvandrådet for Limfjorden blev nedsat på et møde den 8. marts 2023, hvor der også blev godkendt et kommissorium. Kystvandrådet er sammensat af 19 organisationer inden for to oplande (delområde 157: Bjørnsholm Bugt, Risgårde Bredning, Lovns Bredning og Skive Fjord og delområde 158: Hjarbæk Fjord). Disse organisationer repræsenterer en blanding af landbrugsorganisationer, ngo'er, vand- og spildevandsselskaber og lyst- og fiskeriorganisationer samt rekreative organisationer. En detaljeret deltagerliste kan findes på Viborg Kommunes hjemmeside: <https://viborg.dk/demokrati-og-indflydelse/udvikling-og-planer/udvikling/vi-udvikler-natur-og-klimaprojekter/kystvandraad-for-den-centrale-del-af-limfjorden/>. Fra 8. marts til 5. december 2023 har der været afholdt 6 fysiske møder i kystvandsrådet, se tabel 1 for en oversigt over møder og undergrupper. Referater og materialer fra disse møder er tilgængelige på Viborg kommunes hjemmeside.

1.2 Kystvandrådets organisering og proces

Kystvandrådet har været organiseret med en politisk styregruppe (Limfjordsrådet), en projektledelse (Limfjordsrådets sekretariat), et fælles projektsekretariat (Viborg Kommune og Limfjordsrådets sekretariat), og en teknisk arbejdsgruppe med repræsentanter for de berørte kommuner, vidensinstitutioner og repræsentanter udpeget af kystvandrådet (se figur 1). Den tekniske arbejdsgruppe bestod af:

- Kystvandrådets sekretariat (3 stk.)
- Centrale personer/projektledere fra de involverede vidensinstitutioner (3 stk.)
- Kommunale teknikere (3 stk.)
- Teknikere indstillet af kystvandrådets medlemmer (4 stk.). Det forudsættes at mindst ét medlem repræsenterer jordbrugserhverv.

Kystvandrådets sekretariat organiserede mødeaktiviteter, hvor medarbejdere fra Limfjordssekretariatet og Viborg Kommune deltog, med en frekvens på 1-2 møder ugentligt over hele perioden. Derudover blev der afholdt ugentlige møder med forskere, som var en kombination af online, fysiske og hybride møder.

Figur 1. Organisering af kystvandrådsarbejdet.

Tabel 1 Møder og grupper

2023	marts	april	maj	juni	juli	august	september	oktober	november	december
Kystvandråd	8.	27.	-	-	-	-	21.	-	2. og 28.	5.

Temadag							15			
Tekniker	-	14.	-	12.	-	29.	7.	27.	8.	-
m. landbruget				26.						

2. Metode

De primære metoder, som denne evaluering bygger på, er kvalitative interviews, observationer og spørgeskemaer til at indsamle erfaringer og holdninger fra både medlemmer og facilitatorer af Kystvandsrådet for Limfjorden. Spørgeskemaerne omfatter to dele: For det første en medlemsundersøgelse af kystvandsrådet. Denne undersøgelse er udført blandt 16 medlemmer af kystvandsrådet for Limfjorden. Formålet med undersøgelsen var at vurdere rådets arbejde, proces og resultater. Spørgsmålene var både lukkede og åbne og omhandlede emner som kystvandsrådets rolle og funktion, organisering og ledelse af arbejdet, inddragelse og anvendelse af lokal viden, forventninger til og tilfredshed med processen og resultaterne samt læring og udfordringer for fremtiden.

Undersøgelsen bestod af 30 spørgsmål, som handler om kystvandsrådets arbejde i Danmark. Spørgsmålene er opdelt i seks temaer, som er: **Baggrund:** Antallet og fordelingen af svar, samt repræsentationen af forskellige kystvandsråd og organisationer. **Deltagelse:** Grunde, mål og forventninger til deltagelse i kystvandsrådets arbejde. **Opgave og rolle:** Klarhed, tilfredshed og involvering i opgaven og rollen som medlem af kystvandsrådet. **Sekretariat:** Kvaliteten, rettidigheden og anvendeligheden af sekretariatets arbejde og kommunikation. **Teknisk gruppe:** Præsentationen, forståelsen og anvendeligheden af den tekniske gruppes arbejde og resultater. **Samarbejde:** Samarbejdet, tilliden og kommunikationen blandt medlemmerne af kystvandsrådet og med kommunerne. **Læring og resultat:** Læring, færdigheder og ressourcer opnået fra kystvandsrådets arbejde, samt effektiviteten og holdbarheden af løsningerne. Undersøgelsen blev sendt online via SurveyXact til alle 19 medlemmer af kystvandsrådet, som repræsenterede forskellige interesser såsom grønne organisationer, landbrug og forsyningsselskaber. 16 medlemmer af rådet besvarede hele undersøgelsen.

For det andet, blev der også tilsendt en spørgeskemaundersøgelse til facilitatorer af vandrådsarbejdet. Undersøgelsen bestod af 30 spørgsmål, der omhandlede emner som organisation, ledelse, deltagelse, kommunikation, læring og resultater af kystvandsrådet. Jeg modtog to svar. Svarene blev analyseret ved hjælp af deskriptiv statistik og kvalitativ indholdsanalyse. Resultaterne præsenteres i de næste afsnit. Desuden er resultaterne fra spørgeskemaerne kombineret med resultaterne fra de individuelle interviews.

3 Resultater

I dette resultat afsnit udfoldes en detaljeret vurdering af rådets indsats og oplevelser. Afsnittet skildrer rådsmedlemmernes erfaringer med processen, deres engagement, de barrierer de mødte, samt de læringsgevinster de opnåede. Det kaster lys over de mangfoldige perspektiver og interesser repræsenteret i rådet og undersøger, hvordan disse har influeret på arbejdet og dets udfald. Afslutningsvis overvejes de muligheder og forbedringspotentiale, som kystvandsrådets tilgang har afsløret, og foreslår, at denne tilgang fortsættes og udvides til yderligere vandområder.

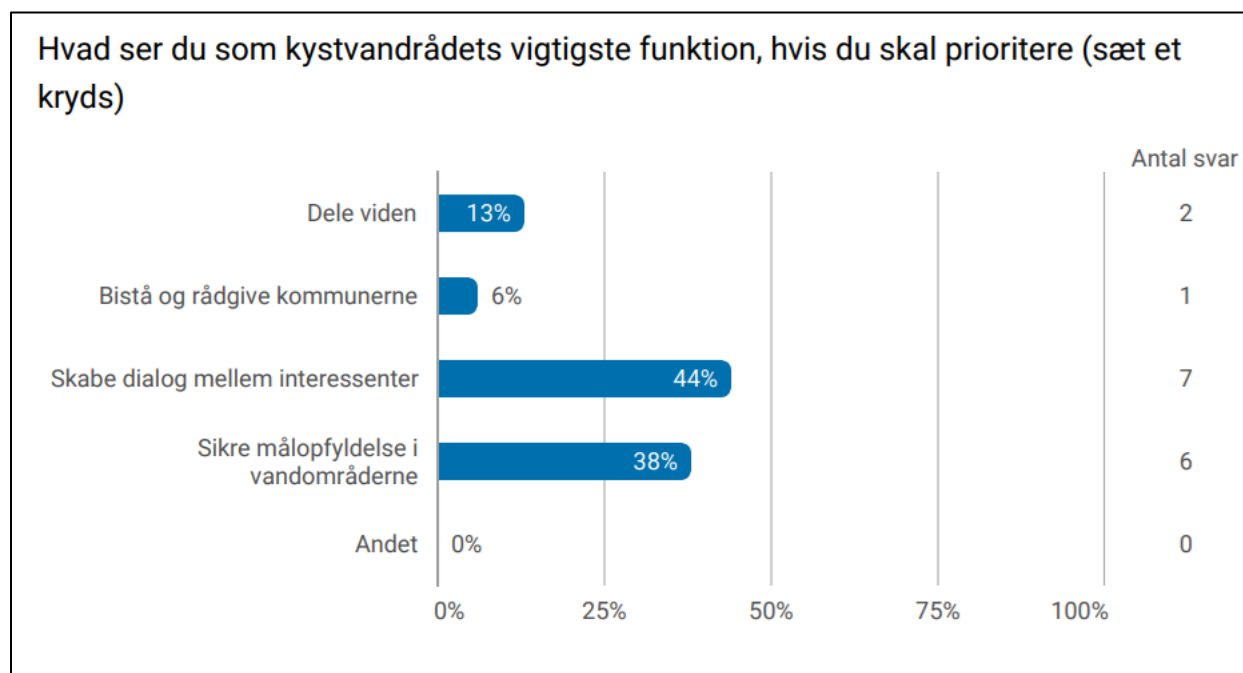
Kystvandrådet består af repræsentanter fra forskellige organisationer med interesser, relateret til Limfjorden, såsom akvakultur, sejlads, fiskeri, jagt og miljøgrupper osv. De fleste rådsmedlemmer er mænd (88%) og over 50 år (gennemsnitsalder 58). Vandråd er tidligere blevet oprettet i Danmark, nærmere bestemt i 2014, 2017 og igen i 2019/2020. Hvert råd havde forskellige formål, men var organiseret på samme måde (Graversgaard (2015), Graversgaard et al. (2015) og Graversgaard et al. (2019)). Der blev i denne undersøgelse spurgt, om medlemmerne havde været med i de tidligere råd. Interessant nok havde kun 1-2 ud af de 16 medlemmer (som har svaret på denne undersøgelse) deltaget i rådene 2014 og 2017, og 6 ud af de 16 havde været involveret i rådsarbejdet 2019/2020. Medlemmerne deltager i kystvandrådsarbejdet af forskellige grunde, men de fleste nævner, i interviews og spørgeskemaet at de vil bidrage med deres viden, sikre deres interesser, skabe et bedre vandmiljø, eller være med til at finde løsninger på de miljøproblemer, der påvirker Limfjorden.

3.1 Organisering af arbejdet

Kystvandrådet for Limfjorden, annoncerede og orienterede om Miljøstyrelsens kriterier for deltagelse og bad interesserede om at tilkendegive interesse for at deltage. Herefter blev rådet sammensat på baggrund af de kriterier Miljøstyrelsen havde fastlagt. Møderne blev faciliteret af sekretariatet (Viborg Kommune som mødeleder). Limfjordsrådet var politisk styregruppe for projektet. På den baggrund deltog Limfjordsrådets formandskab i kystvandrådets møder med observatørstatus. Dette betød, at enhver organisation, der udtrykte interesse i arbejdet (søgte om medlemskab), var velkommen til at deltage. En lokal politiker/medlem af Limfjordsrådet faciliterede møderne.

3.2 Formål og rolle

Respondenterne blev spurgt om, hvad de ser som kystvandrådets vigtigste funktion. Halvdelen ser det at skabe dialog mellem interessenter som den vigtigste funktion (44%), mens 38% mener, at det vigtigste er at sikre opnåelsen af vandkvalitetsmålene i kystvandene. Andre funktioner, som blev nævnt, inkluderer at dele viden (13%) og bistå og rådgive kommunerne (6%) (figur 2).

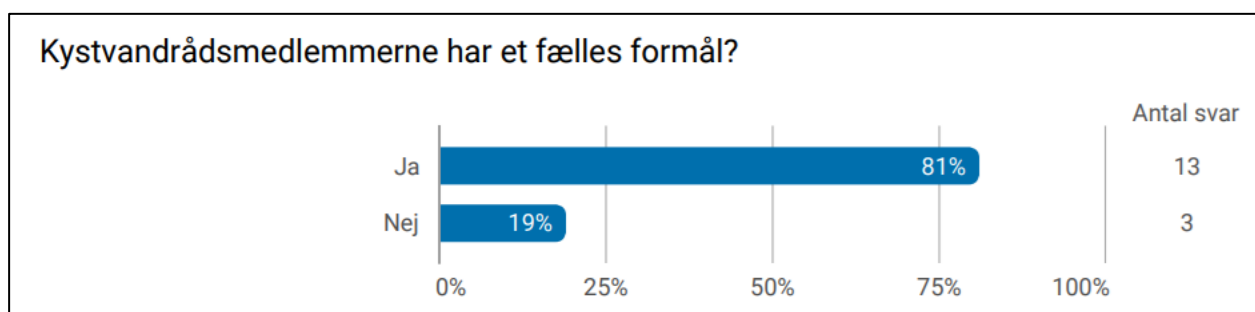

Figur 2. Svar til spørgsmålet: Hvad ser du som kystvandrådets vigtigste funktion?

Facilitatorerne blev stillet de samme spørgsmål og også disse svarede, at kystvandrådets vigtigste funktion var at skabe dialog mellem interessenter, men også at bistå og rådgive kommunerne, og dele viden.

De fleste medlemmer forstår klart deres egen rolle i kystvandrådet (81%) og hinandens roller.

Medlemmerne oplever at de har et overordnet fælles formål (figur 3). De fleste respondenter (88%) er enige i, at formålet med kystvandrådsarbejdet har været klart defineret.

Figur 3. Svar til spørgsmålet: Kystvandrådsmedlemmerne har et fælles formål?

75% finder kystvandrådets formål tilfredsstillende, mens kun 13% mener, at formålet er utilfredsstillende (figur 4).

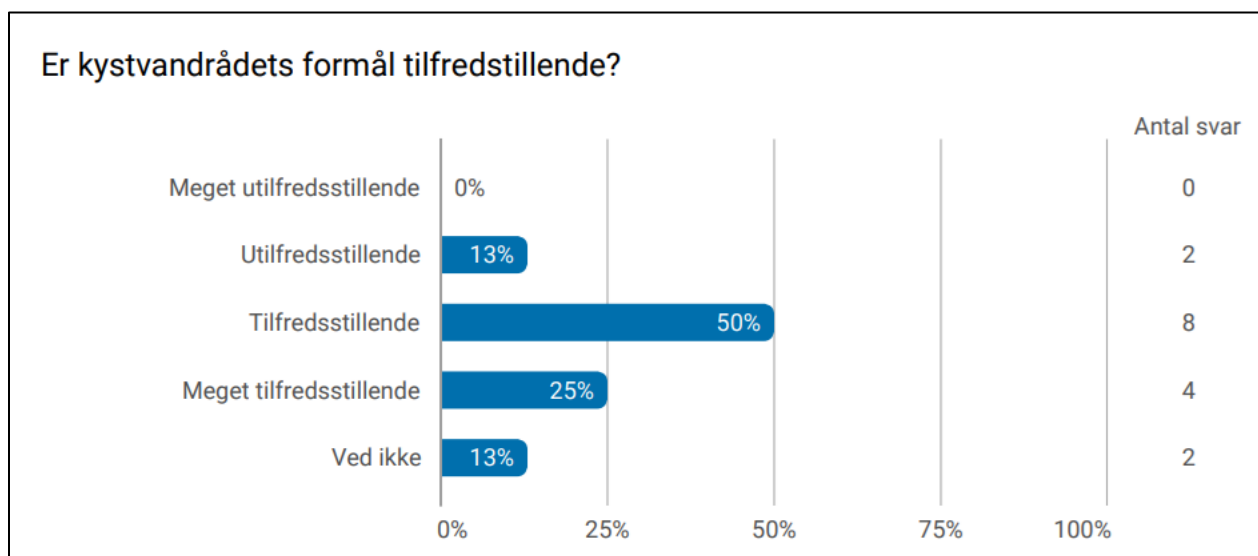

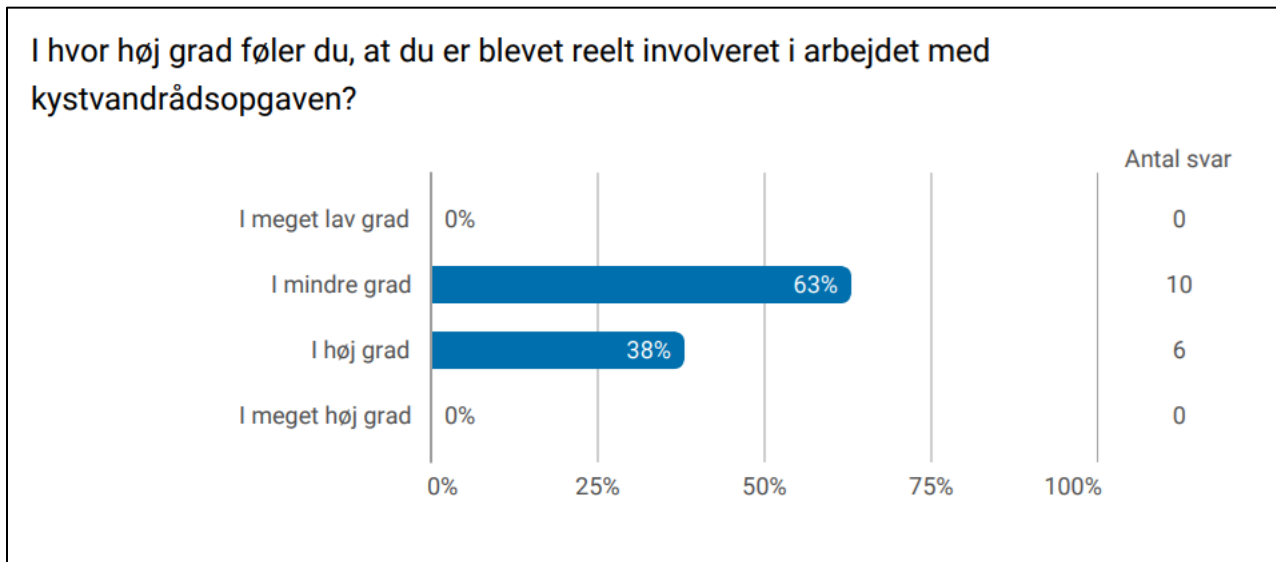
Fig. 4. Svar til spørgsmålet: Er kystvandrådets formål tilfredsstillende?

De få der finder formålet utilfredsstillende fremhæver at formålet er for snævert, for ambitiøst, eller for politisk styret. Alternative forslag, givet i åbne svar fra kystvandrådsmedlemmerne, til hvad formålet burde være for dem der er utilfredse med formålet, er følgende: At komme frem til løsninger som tjener flere samfundsin-teresser; at vise og definere løsninger til målopfyldelse; at skabe lokal opbakning og fundament for de tiltag.

I interviews og åbne spørgsmål fremkommer disse svar på hvad formålet med kystvandrådet har været for de forskellige interessenter: At opnå god vandkvalitet; At skabe dialog mellem interessenter; at komme med forslag til indsatsplan; at repræsentere egen organisation eller interesse; at fremme lokal opbakning og perspektiv; at lægge pres på beslutningstagere.

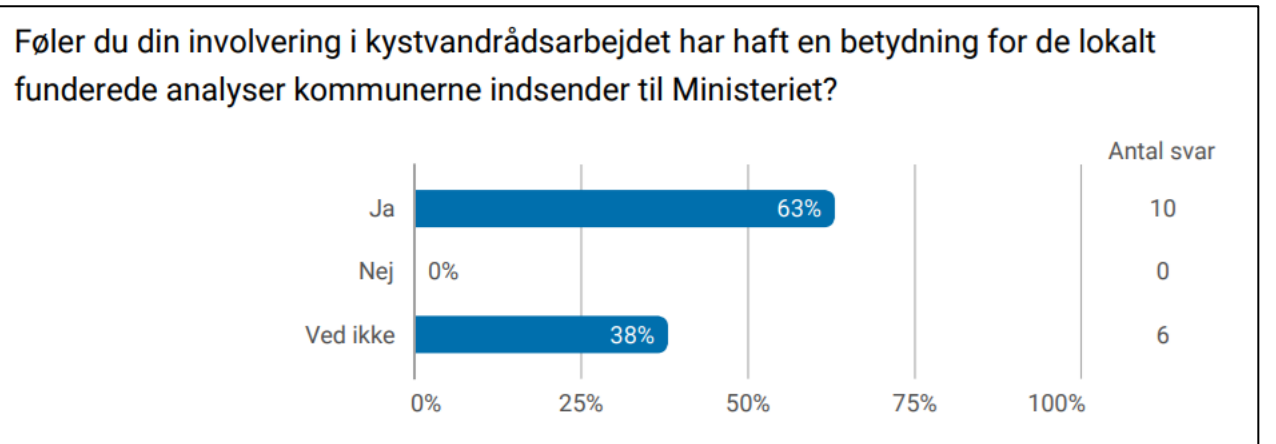
3.3 Involvering

Det viser sig at 10 ud af 16 medlemmer i mindre grad har følt sig reelt involveret i arbejdet med kystvand-rådsopgaven (figur 5). Dette relaterer sig til at de føler de har haft for lidt indflydelse, eller at der har været for lidt tid til at forholde sig til det vidensgrundlag, de er blevet præsenteret for.

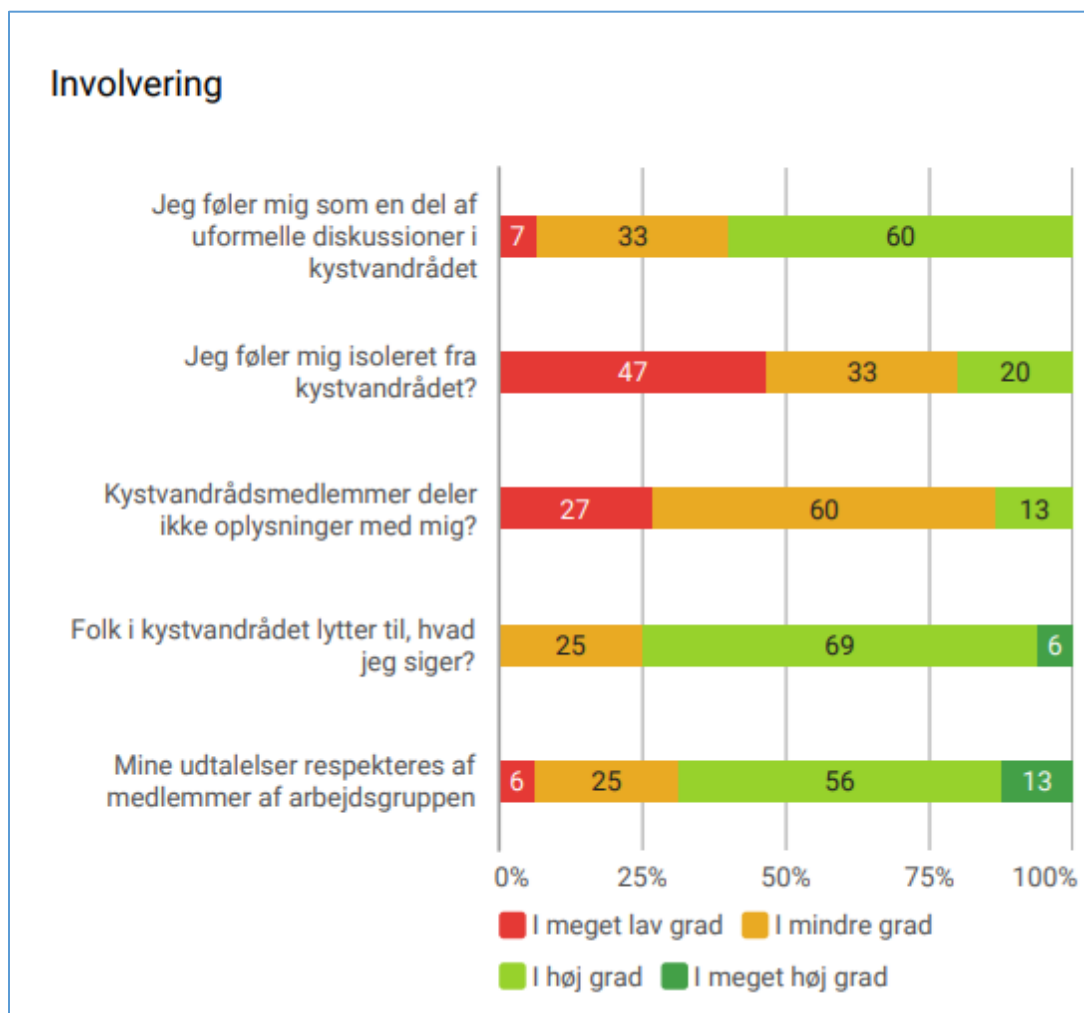
Figur 5. Svar på spørgsmålet: I hvor høj grad føler du, at du er blevet reelt involveret i arbejdet med kystvandrådsopgaven?

Dog mener hele 10 ud af 16 at deres involvering har haft betydning for de analyser som indsendes til Miljøstyrelsen (figur 6).

Figur 6. Svar på spørgsmålet: Føler du din involvering i kystvandrådsarbejdet har haft en betydning for de lokalt funderede analyser kommunerne indsender til Ministeriet??

Rådsmedlemmerne føler, at de var involveret i arbejdet og havde mulighed for at dele deres synspunkter og ekspertise. De følte også, at de blev respekteret og lyttet til af andre medlemmer og sekretariatet (figur 7). Nogle medlemmer føler dog, at de ikke bliver lyttet til (figur 7), eller at deres udtalelser ikke bliver respekteret af andre.

Figur 7. Svar på spørgsmålet: Involvering?

Facilitatorerne nævnte, hvordan kystvandrådets medlemmer blev involveret i arbejdet med valg af virkemidler og sammensætning af scenarier for at opnå god økologisk tilstand i vandområder. Dette arbejde er baseret på detaljerede faglige analyser og har involveret medlemmerne i blandede mindre grupper, sammensat af sekretariatet forud for møderne. Kystvandrådet har debatteret, prioriteret og besluttet sammensætningen af virkemidler til et indsatsprogram på grundlag af disse analyser. Kystvandrådet har også besluttet rammerne for det fagligt/tekniske analysearbejde, som er gennemført af de tilknyttede vidensinstitutioner. Dette arbejde er drøftet i teknikergruppen, som også har bidraget til de faglige analyser. Kystvandrådet har udpeget 4 repræsentanter til teknikergruppen. Sekretariatets oplæg til kystvandrådet har taget udgangspunkt i vidensinstitutionernes arbejde og teknikergruppens vurderinger og anbefalinger.

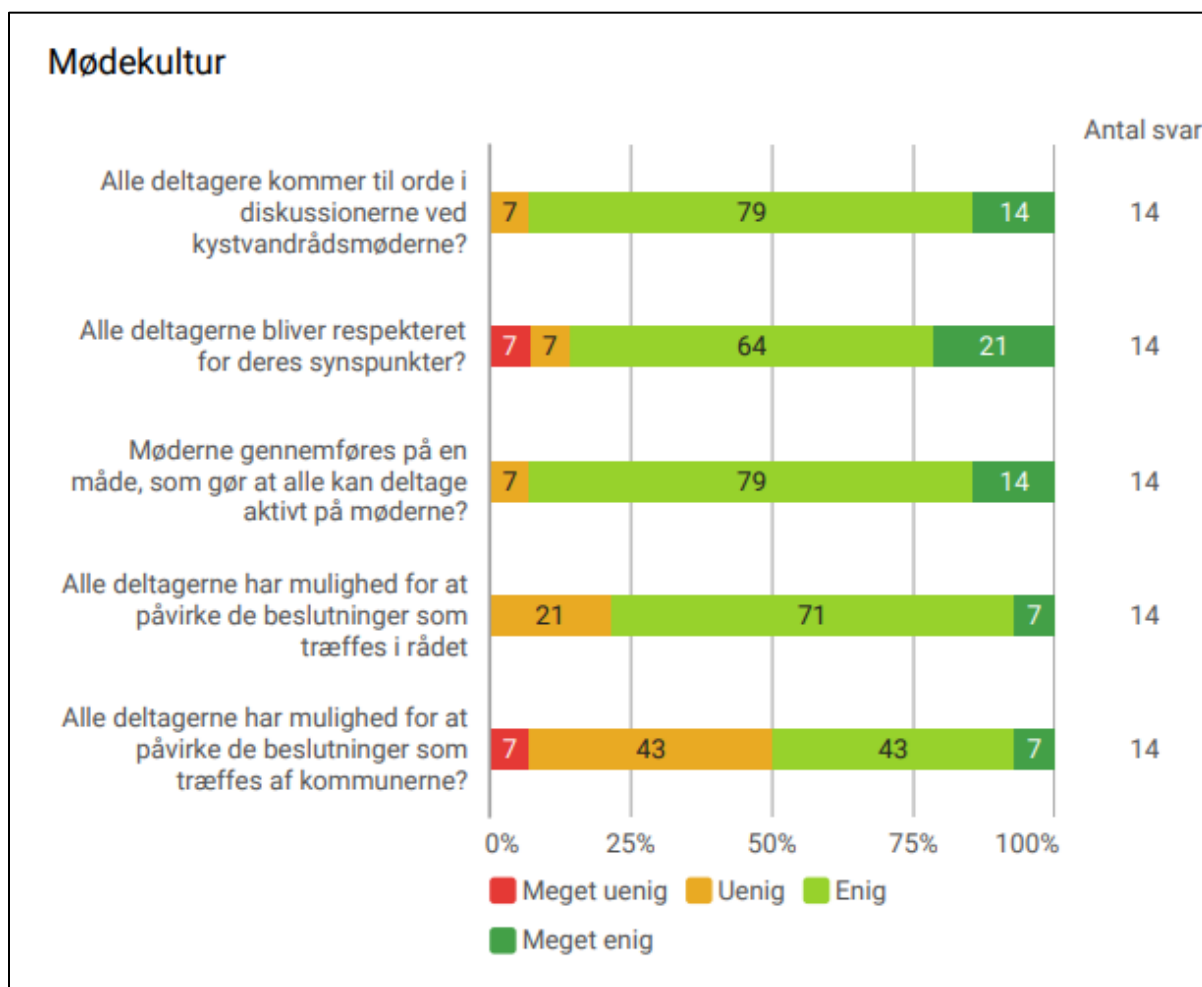
3.4 Samarbejde, proces og ressourcer

80% af rådsmedlemmerne mener, at der har været mulighed for at arbejde sammen for at løse opgaven og få arbejdet gjort (71%), 38% mener, at der har været de nødvendige ressourcer til at løse og udføre opgaven. De fleste medlemmer mener, at de har fundet vejen til løsninger, men nogle medlemmer tvivler på, at resultaterne vil resultere i effektive og holdbare løsninger. Der er også en vis kritik af, at nogle interessegrupper har haft for stor indflydelse på de endelige formuleringer og anbefalinger.

Generelt er der tilfredshed med kystvandrådets proces, mødekultur og samarbejde. De fleste deltagere mener, at der har været en god stemning, dialog og respekt for hinanden.

Nogle af de faktorer, der har påvirket processen mest, er tidspresset, de forskellige agendaer, de snævre rammer og den tydelige struktur. Medlemmerne er generelt tilfredse med samarbejdet i gruppen, og de roser sekretariatskommunernes og teknikergruppens arbejde. De mener, at der har været en god stemning og dialog, og at de har respekteret hinandens roller og holdninger. Nogle nævner dog, at der har været uenighed, stejthed, eller særbehandling af visse gruppers interesser. Medlemmerne har en høj grad af tillid og respekt for hinanden og har en god dialog og kommunikation. De har brugt deres lokale viden og lært af eksperterne og hinanden.

De fleste respondenter er generelt enige i de fem udsagn om mødekulturen (figur 8). Dette indikerer, at der er en positiv opfattelse af mødekulturen blandt deltagerne i kystvandrådsmøderne. De føler, at alle kommer til orde, at deres synspunkter bliver respekteret, at møderne gennemføres på en måde, der muliggør aktiv deltagelse, og at alle har mulighed for at påvirke de beslutninger, der træffes. Dog er der også en mindre gruppe af respondenter, der er uenige eller meget uenige i disse udsagn, hvilket indikerer, at der kan være plads til forbedring i nogle aspekter af mødekulturen.

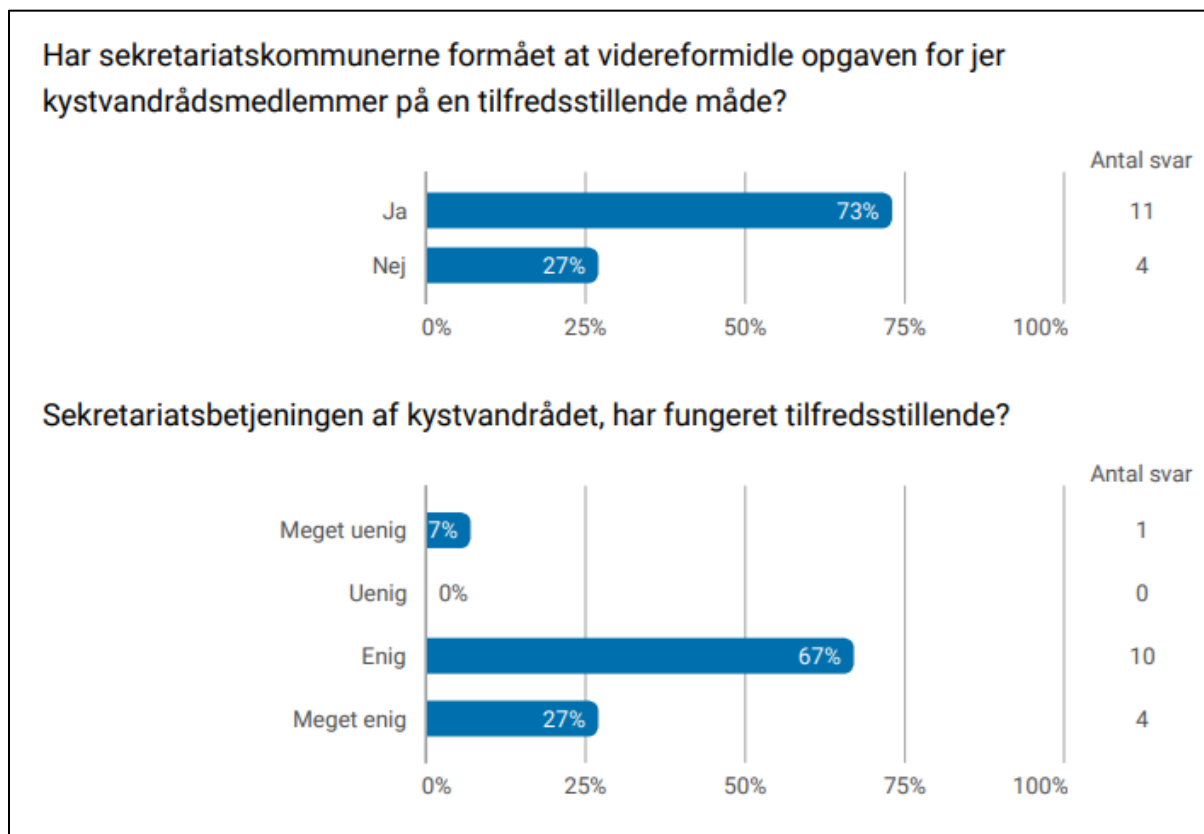
Figur 8. Svar på spørgsmålet: Mødekultur.

3.5 Facilitering og sekretariatsbetjening

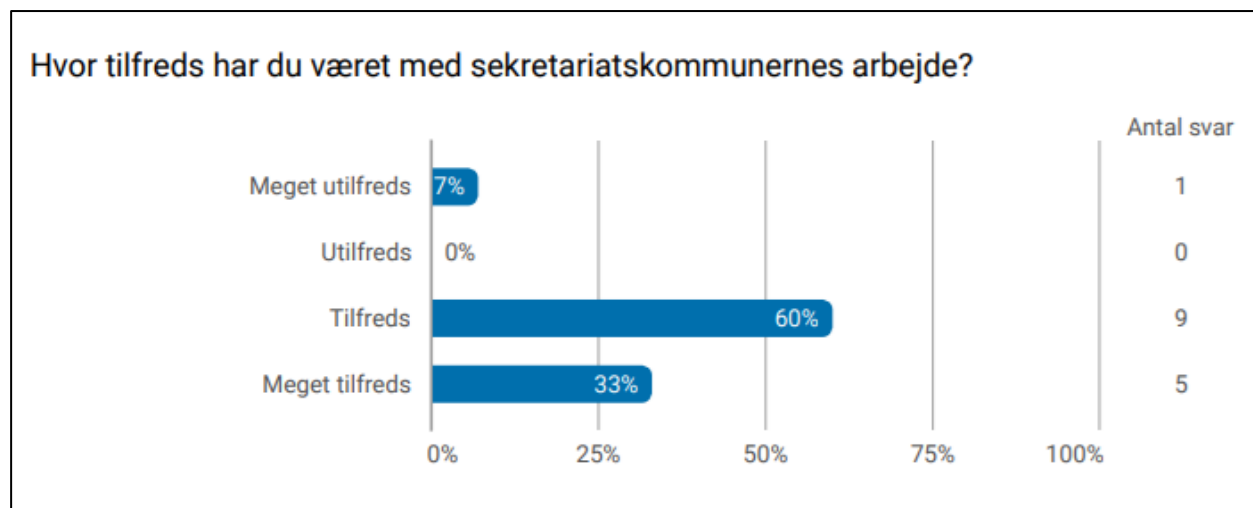
Rådsmedlemmerne var generelt tilfredse med ledelsen og facilitering fra sekretariatet, som bestod af Viborg Kommune og Limfjordssekretariatet. 73% mener, at sekretariatskommunerne har formået at viderefremde opgaven for kystvandrådsmedlemmerne på en tilfredsstillende måde, og 67% er enige i, at sekretariatsbetjeningen af kystvandrådet har fungeret tilfredsstillende eller meget tilfredsstillende 27% (figur 9).

De mente, at sekretariatet gav klar vejledning, opgavefordeling og information til arbejdet. 86% mener, at der har været en leder til at styre processen, og 92% mener, at der har været en klar retning i ledelsen af processen. De fleste respondenter er tilfredse med sekretariatskommunernes arbejde (93%) (figur 10), men

nogle påpeger, at der har været tidspres, manglende information eller manglende dialog med teknikergruppen (eksperterne). Nogle mener også, at der har været for lidt medbestemmelse på hvilken viden, der var behov for at generere.

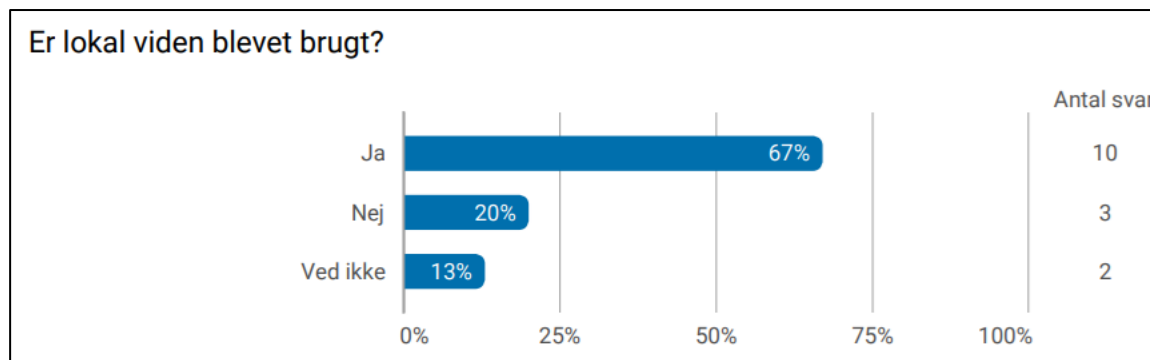
Figur 9. Svar på spørgsmålet: Sekretariatsbetjeningen

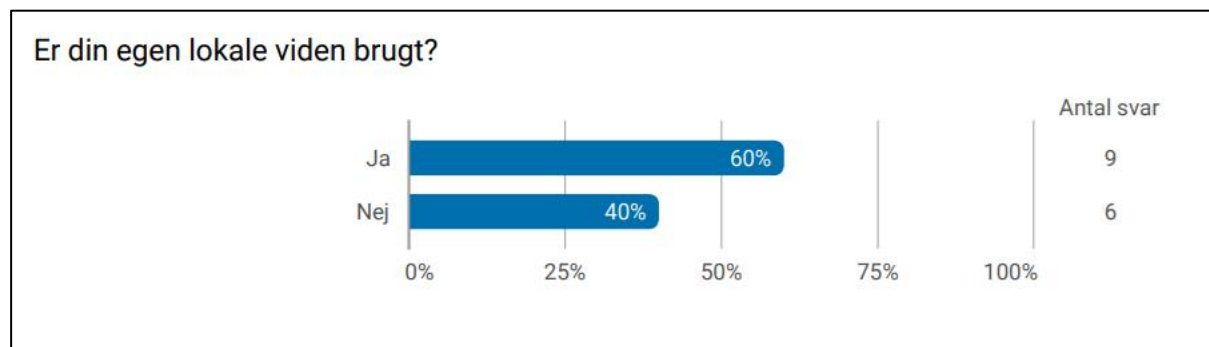
Figur 10. Svar på spørgsmålet: Sekretariatsbetjeningen

3.6 Ny viden og brug af lokal viden

De fleste mener, at lokal viden og at deres egen lokale viden er blevet brugt, men nogle savner mere anerkendelse af lokale værdier og bevæggrunde.

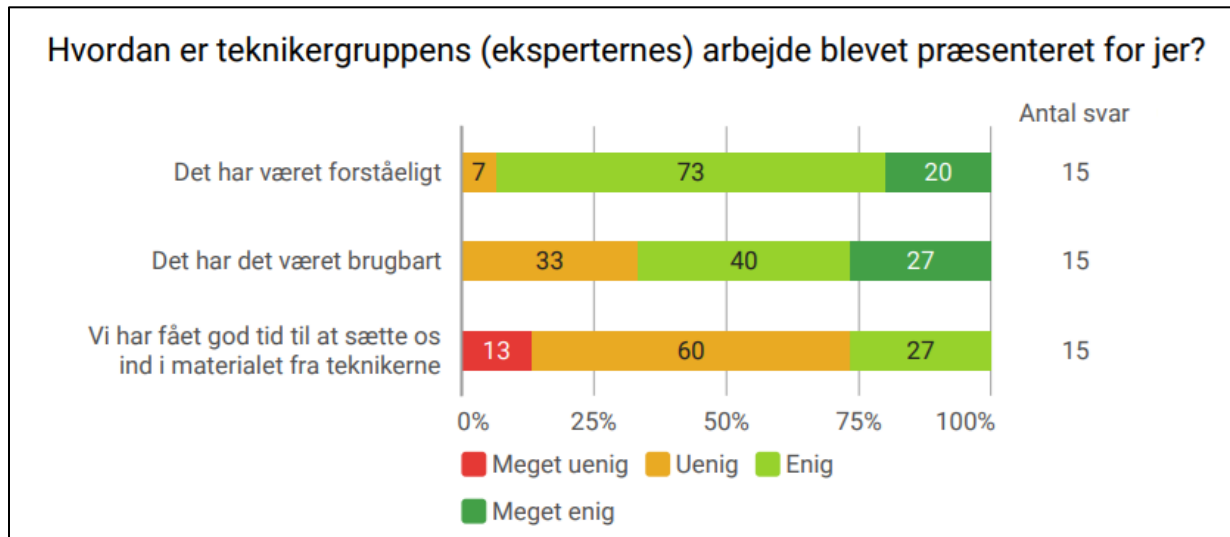
Figur 11. Svar på spørgsmålet: Er lokal viden blevet brugt?

Figur 12. Svar på spørgsmålet: Er din egen lokale viden brugt?

De fleste respondenter mener at lokal viden er blevet brugt i kystvandrådsarbejdet, men nogle påpeger, at det kun er den skrivebordsbaserede lokal viden, der er blevet inddraget, og at de lokale værdier og bevæggrunde er blevet overset. Nogle mener også, at deres egen lokale viden ikke er blevet brugt eller at det ikke er sket endnu, men det er et fåtal.

Eksempler på at lokal viden er brugt kan ses i interview med facilitatoren: "Lokal viden er blevet brugt på mange måder. Den er især kommet frem i gruppearbejde og er blevet inddraget i det videre arbejde. Denne viden omfatter oplysninger om igangværende projekter i de deltagende kommuner, udvaskning, spildevand og mere. Lokal viden er blevet brugt i forbindelse med Limfjordens potentiale for muslingeopdræt".

Figur 13. Svar på spørgsmålet: Hvordan er teknikergruppens (eksperternes) arbejde blevet præsenteret for jer?

Analysen viser, at der er delte meninger om teknikergruppens arbejde og samarbejde med kystvandrådet og kommunerne. Generelt har det været brugbart og forståeligt, det som er præsenteret for kystvandrådet. Nogle deltagere roser teknikergruppens viden, informationsdeling og materialet, mens andre kritiserer teknikergruppens tidspres, anonymitet og indflydelse fra visse interessenter.

3.7 Læring

Medlemmerne har fået ny læring ved at deltage i kystvandrådet, især om virkemidlernes effekt, de forskellige interesser og perspektiver, og den faglige viden om vandmiljøet og kompleksiteten af miljøspørgsmål. Nogle har også fået et bedre indblik i oplandene til fjorden, og de udfordringer der er forbundet med at finde løsninger.

De fleste medlemmer mener, at de har de færdigheder, de skal bruge for at udføre deres arbejde effektivt, og at deres viden er blevet brugt i tilstrækkelig grad. Nogle medlemmer mener dog, at der har været mangel på lokal viden og ressourcer i kystvandrådet.

Facilitatorerne reflekterede over, hvilken ny læring og viden der er fremkommet ved kystvandrådsarbejdet. Herunder nævnte de forskellige måder, rådsmedlemmerne havde været involveret på, og hvordan deres lokalkendskab og beslutninger blev brugt. Herunder at kystvandrådet har udarbejdet et indsatsprogram med to scenarier, der opfylder indsatskravet på en anden og lokalt mere tilfredsstillende måde end den

statslige vandområdeplan. Kystvandrådet har også givet en række bemærkninger til det faglige grundlag, de politiske rammer og de fremtidige perspektiver for kystvandrådsarbejdet. Kystvandrådet har bidraget til en større lydhørhed mellem de forskellige interessenter, en fælles viden om problemstillinger og løsninger, og et større ejerskab til en nødvendig proces.

3.8 Udfordringer og muligheder

Generelt er de fleste respondenter tilfredse med kystvandrådets arbejde, men der er også nogle, der er utilfredse eller skuffede, primært på grund af opgavens snævre fokus, tidspresset, teknokratiske tilgang eller forudindtaget. Nogle medlemmer roser sekretariatet for deres gode arbejde og foreslår, at der bør være permanente vandråd i fremtiden. Dog er medlemmernes tilfredshed med kystvandrådets arbejde delt. Nogle mener, at de har fundet vejen til løsninger, mens andre mener, at de ikke er kommet langt nok, eller at de ikke har løst opgaven i forhold til miljøet. Der er også kritik af opgavens rammer, tidsfrist og politiske styring. Dette indikerer, at der er plads til forbedring og justering i fremtidige initiativer.

På tværs af sekretariatskommuner og vandrådsmedlemmer benævnes følgende udfordringer:

- Tidspresset har været en udfordring for processen, da den kun har varet 10 måneder, og der har været mange komplekse og usikre faglige spørgsmål at forholde sig til, såsom baseline, punktkilder, fosfor og muslingebrug.
 - Flere respondenter nævner, at de har følt sig under tidspres i kystvandrådsarbejdet, og at det har påvirket processen negativt. De mener, at der ikke har været tilstrækkelig tid til at forholde sig ordentligt til det vidensgrundlag, de er blevet præsenteret for, og til at nå frem til fælles målsætninger
- Den tekniske natur og kompleksitet af vandkvalitetsmodeller og data gjorde det udfordrende for nogle interessenter at forstå og acceptere resultaterne.
- Der var et behov for at finde en balance mellem videnskabelig nøjagtighed og en inkluderende proces, samtidig med at man skulle tage højde for de forskellige forventninger og interesser blandt interessenterne.
- Der var en mangel på lokal viden og bidrag fra nogle af interessenterne, især dem, der blev direkte berørt af tiltagene til forbedring af vandkvaliteten.
- Der var kontrovers og usikkerhed omkring muslingebrugets rolle og potentiale som en løsning på problemerne med vandkvaliteten.
- Manglende transparens om et landbrugsmøde, utilstrækkelig faglig input om muslingebrug, og behov for mere forankring og opfølgning på resultaterne.
- Interessekonflikter: Der er spændinger mellem nogle af interessegrupperne i kystvandrådet, især

mellem landbruget, fiskeriet og miljøorganisationerne. Nogle respondenter beskylder andre for at have for stor indflydelse, for at have skjulte dagsordener, eller for at være stejle på deres holdninger. Det har gjort det svært at opnå konsensus og handling, men det skal nævnes at på trods af dette, er der opnået enighed i kystvandrådet.

- Opgavens snæverhed: Nogle respondenter udtrykker frustration over, at opgaven har været for stram og begrænset, og at de ikke har haft mulighed for at inddrage andre aspekter af vandmiljøet, såsom klima, biodiversitet og helhedsorienterede løsninger. De føler, at de er blevet bedt om at trylle, når de reelle problemer ligger uden for deres rækkevidde.

På tværs af sekretariatskommuner og vandrådsmedlemmer benævnes følgende succeser ved kystvandrådsarbejdet:

- Faglig grundighed og dialog har været centrale elementer i processen, hvor forskere, teknikere og vandrådsmedlemmer har diskuteret og forhandlet om de faglige grundlag, indsatsbehov og løsningsmuligheder.
- Opnåelsen af enighed om vandkvalitetstiltagene blandt interessenterne, på trods af forskellene og konflikterne.
- Brugen af små gruppediskussioner og dialoger til at fremme gensidig forståelse, respekt og tillid blandt interessenterne og skabe en mere uformel og afslappet atmosfære.
- Inddragelsen af forskere og teknikere, der præsenterede og forklarede det videnskabelige grundlag og beviser for vandkvalitetstiltagene og besvarede spørgsmål og bekymringer fra interessenterne.
- Grundigheden og dybden af analysen og undersøgelsen af vandkvalitetsproblemerne, især omkring aspekterne baseline.

4. Konklusioner

Denne evaluering har afdækket forskellige aspekter af kystvandrådets arbejde, såsom formål, proces, involvering, samarbejde, læring og deltagernes tilfredshed. Evalueringen viser, at kystvandrådet har haft en god proces, hvor der er skabt dialog og fælles viden mellem forskellige interessenter. Der er dog 10 ud af 16 som i mindre grad har følt sig reelt involveret i arbejdet med kystvandrådsopgaven. Dette relaterer sig til at de føler de har haft for lidt indflydelse, eller at der har været for lidt tid til at forholde sig til det vidensgrundlag, de er blevet præsenteret for. Kystvandrådets arbejde har kvalificeret kommunernes indstillinger til staten. Kystvandrådet har også bidraget til en større lokal forankring og ejerskab til indsatsen for en bedre vandkvalitet i Limfjorden.

De vigtigste resultater af undersøgelsen er:

- **Formål:** Rådets medlemmer har et fælles og klart formål om at opnå god vandkvalitet, men de er uenige om midlerne og omfanget af opgaven.
- **Proces:** Rådets medlemmer værdsætter faciliteringen og informationen leveret af sekretariatet og den tekniske gruppe, men de føler, at tidsrammen og ressourcerne er utilstrækkelige for opgavens kompleksitet.
- **Involvering:** Rådets medlemmer føler, at de er involveret og respekteret i gruppearbejdet, men de har begrænset indflydelse på de beslutninger, der træffes af kommunerne og staten.
- **Samarbejde:** Rådets medlemmer har en god dialog og tillid til hinanden, men de står også over for nogle konflikter og divergerende interesser, især fra landbrugs- og muslingesektoren samt naturinteressenterne.
- **Læring:** Rådets medlemmer har fået ny viden og indsigt fra eksperter og lokale interessenter, få stiller spørgsmålstejn ved gyldigheden og relevansen af nogle af de præsenterede data og scenarier.
- **Tilfredshed:** Rådets medlemmer er generelt tilfredse med rådets arbejde, men de er usikre på effektiviteten og holdbarheden af de foreslåede løsninger

På baggrund af evalueringens resultater, vurderes det som værdifuldt, at kystvandrådsmodellen fortsættes og udbredes til andre vandområder, da den har vist sig at være en værdifuld måde at inddrage lokale aktører og viden i vandforvaltningen. Rapporten peger dog også på nogle udfordringer og forbedringsmuligheder, såsom at sikre en mere realistisk tidsplan, en bedre koordinering mellem teknikergruppen og kystvandrådet, og en større politisk opbakning og finansiering til implementeringen af de lokalt funderede scenarier.

Af forslag til, hvordan kystvandrådets arbejde kan forbedres, er der nedenfor præsenteret en række forslag:

- Tydeligere mål og rollefordeling, som kan skabe klarhed over opgavens rammer og forventninger til de forskellige parter.
- Bedre inddragelse af lokal viden, som kan bidrage til at finde løsninger, der passer til de specifikke forhold i vandområderne.
- Blivende fora for dialog, som kan sikre en løbende opfølgning og evaluering af kystvandrådets anbefalinger og tiltag.

5. Referencer

Graversgaard, M. 2015. Evaluering af vandrådsarbejdet.

Graversgaard, M., Gertz, F., Wiborg, I. A., Kjeldsen, C., & Dalgaard, T. 2015. Vandråd – et nybrud i dansk vandforvaltning. Vand & Jord, 22(1), 37-39.

Graversgaard, M., Thorsøe, M. H., & Dalgaard, T. 2019. Evaluering af vandrådsarbejdet 2017 om kvalificering af afgrænsning og udpegning af vandløb. DCA - Nationalt center for fødevarer og jordbrug. DCA rapport Nr. 153 <http://web.agrsci.dk/djfpublikation/index.asp?action=show&id=1299>.

Viborg Kommune. 2023. Kystvandråd for den centrale del af Limfjorden. <https://viborg.dk/demokrati-og-indflydelse/udvikling-og-planer/udvikling/vi-udvikler-natur-og-klimaprojekter/kystvandraad-for-den-centrale-del-af-limfjorden/>.